№ 31 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 19 **1891** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 19 № 31

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր կարծիքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալցխայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Աւստրալիայի Միացեալ-Նահանգները. Ագամեանի հիւանդութիւնը. Նամակ Ֆրանսիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՄԵՐ ԿԱՐԾԻՔԸ

Վրաց „Իվերիա“ լրագիրը լուր էր տալիս, որ Թիֆլիսի Միքայէլեան քաղաքային հիւանդանոցում կօխի լիմֆայով բժշկվող հիւանդներից մէկը, որը մի քանի ժամանակ առաջ բոտ երեւոյթին լաւանալու վրա էր, այժմ վախճանվեց և աւելացնում է, որ ինչպէս լսվում է, Միքայէլեան հիւանդանոցի վարչութիւնը այսուհետև արգելեց կօխի լիմֆայով բժշկութեան փորձերի շարունակելը:

Այդ լուրին բժշկապետ Մայսուրեանց, որը մինչև այժմ միակ է մեր քաղաքում Կօխի լիմֆայով բժշկութեան փորձերի անողը, պատասխանել է տեղական ռուս լրագիրների էջերում, թէ վրաց լրագրի հաղորդած լուրը սուտ է և թէ կօխի մեթօդով բժշկութեան փորձերի անելը ոչ թէ միայն չէ արգելել քաղաքային հիւանդանոցի վարչութիւնը, այլ այդ փորձերը շարունակվում են և դեռ շարունակվելու են, քանի որ հիւանդանոցի մէջ սպասվում է Բեռլինից դարձեալ մի մեծ քանակութիւն կօխի թարմ լիմֆայի:

Ի հարկէ բժիշկները իրաւունք ունեն, ինչքան ուզենան, շարունակել իրանց փորձերը, թէև գուցէ բժշկականութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամն է պատահում, որ բժիշկները այդքան յամառութեամբ, այդքան անարգել կերպով փորձեր անեն մի նոր, դեռ անհաստատ միջոց մարդկանց վրա գործ դնելու, առանց նախապէս նոյն միջոցը կենդանիների վրա փորձելու,—բայց, կրկնում ենք, ոչինչ հնար և իրաւունք չունենալով բժիշկների բռնած այդ վտանգաւոր ընթացքն արգելելու, մենք, որպէս մամուլի, հասարակաց կարծիքի ներկայացուցիչները, այնու ամենայնիւ իրաւունք ունենք [illegible]

Մենք մեր մի շարք յօդուածներում, ո- [illegible]

բժիշկների համագումար ժողովը: Ահա, վերջապէս և Բեռլինի „Բժշկական ընկերութեան“ վերջին հրապարակական նիստի մասին հետաքրքիր տեղեկութիւններ:

Այդ ընկերութեան վերջին նիստը, նախագահութեամբ Հենօխ (Henoch) բժշկապետի և ներկայութեամբ աշխարհահռչակ Վիրխով (Virchow) պրօֆեսորի, լսեց բժիշկների զեկուցումները թէ կօխի լիմֆայի և թէ Լիբրէյխի բուժիչ նորագիւտ միջոցի գործադրութեան հետևանքների մասին: Մեզ հետաքրքրողը առաջին միջոցը լինելով, բաւականանանք նրա մասին խօսելով: Վիրխովի օգնական, բժշկապետ Էյստրէյխ (Oestreich) ցոյց տուեց ժողովականներին մի կնոջ դիակ, որին բժշկելիս է եղել կօխի լիմֆայով: Մի քանի շաբաթ շարունակ այդ միջոցով բժշկվելով, ողորմելի կինը վախճանվեց և նրա մարմինն անդամահատելուց յետոյ, գտան նրա թէ փորի շրջանում և թէ թոքերի մէջ՝ նոր, թարմ տուբերկուլօզային անթիւ ժահրակալումներ: Ապա պրօֆեսոր Էվալդ (Ewald) հաղորդեց Տրիէստ քաղաքի բժիշկ Վիկտոր Լիբմանի (Liebmann) մանրացոյցի միջոցով արած կօխի լիմֆայի հետազօտութիւնների հետևանքները: Դօկտոր Լիբման անվիճելի է համարում այն իրողութիւնը, որ կօխի լիմֆայի միջոցով բժշկված հիւանդների արիւնի մէջ զարգանում են տուբերկուլօզային բացիլներ: Թէև բժիշկներից ոմանք չեն հաստատում այդ իրողութիւնը, բայց ինքն պրօֆեսոր Էվալդ պնդում է, որ ինքն էլ պատահել է նկատել կօխի լիմֆայի բժշկութեանն ենթարկված հիւանդների արիւնի մէջ՝ տուբերկուլօզային բացիլներ. վերջապէս Էվալդ հաղորդեց մի քանի տեղեկութիւններ Ռուսաստանում յայտնի բժիշկների ձեռքով արած հետազօտութիւնների մասին: Այդ հետազօտութիւններից երևաց, որ կօխի հեղուկը ճիշդ մանրազննական քննութեանը ենթարկելուց յետոյ, գտնվեցան այդ բաղադրութեան մէջ ոչ թէ միայն տուբերկուլօզային բացիլների սաղմեր, բայց և պատեհ հանգամանքներում կենդանանալու ընդունակ և ուրիշ տեսակ միկրօօրգանիզմներ (noch andere lebensfähige Microorganismen).

Այդ բոլոր պերճախօս փաստերը աչքի առջև ունենալով, չը նայելով որ բժիշկներից ոմանք և ուզենային էլ շարունակել իրանց վտանգաւոր փորձերը, հրապարակագրողի պարտաւորութիւնն է իր համեստ կարծիքն ընդհանուր մարդասիրական տեսակէտից արտայայտելու և ցանկութիւն յայտնելու, որ վերջապէս մեզանում էլ (գոնէ առժամանակ, մինչև որ կօխի լիմֆայի բուժիչ յատկութիւնը չը հաստատվի հեղինակաւոր բժիշկների ճիշդ և երկարատև հետազօտութեամբ), կառավարութեան հրամանով արգելվի գործնական բժշկութեան մէջ այդ միջոցի գործածելը, ի նկատի ունենալով որ մինչև այժմ ոչինչ դրական հետևանքներ տուած չը լինելով, այդ լիմֆան միմիայն անվերջանալի մարդկային զոհեր է տանում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Մարտի 13-ին

Անցան բարեկենդանի աղմկալի օրերը, ամեն մարդ մտաւ իր սովորական դերի մէջ, անցկացնելով իր համբերատար վիլն ապրուստի և կենցաղավարութեան հոգսերի ծանր շղթան:

Թէ որքան սարքացել են չուայլութեամբ վատնած կամ թղթախաղերում կորցրած դրամների մասին անհեռատես և գլորշիացած գլուխները, այդ չէ լինելու այսօր իմ նամակի նիւթը. այլ այն թարմ տպաւորութիւնները, որպիսիք դեռ ևս մնում են մեր յիշողութեան մէջ վառ և արթուն: Սովորական են բարեկենդանի օրերում ամեն տեսակ շռայլութիւններ, խնճոյքներ և այլն. սակայն ներկայ տարվայ բարեկենդանին սովորական շռայլութիւնների կարգի մէջ մտան և թատերական ներկայացումների շռայլութիւնները: Միմիայն վերջին շաբաթում տրվեցան հինգ ներկայացումներ. երկու հայերէն, երկու ռուսերէն և մէկ վրացերէն լեզուներով: Մենք, որ ներկայ էինք հայ և ռուս ներկայացումներին, չէինք կարող ծածկել մեր զարմանքը մեր հասարակութեան մէջ նկատելի յեղափոխութեան մասին: Ախալցխայի հայը յանկարծ դառել է գեղարուեստի սիրահար, թատրոնը նրա համար պահանջ: Թատրոնը լինելու է կրթութեան տաճար, միտք և ճաշակ ազնւացնող, ուր հանդիսականները, բացի հաճելի և անմեղ զուարճութիւնից, կարողանան և բարոյական դաս վերցնել բեմի կենդանի խօսքերից և պատկերներից: Բայց «Невѣста на часъ»-ի նման ֆարսերը (հեղ. Մանսֆելտի) որ տրվեց ամսիս 2-ին, ռուսաց բեմի վրա, գինուորական ժողովարանի դահլիճում, աւելի յարմար են ցիրկում կամ բալագանում ներկայացնելու, քան թատերական բեմի վրա: Ահաւասիկ այդ ցինիկական ֆարսի կարճ բովանդակութիւնը—սիւժեդը: Երիտասարդ Գուչչին կամենալով խաբել իր հիւանդ և հարուստ ազգական Վօլինցեվին, նրանից ժառանգութիւն կորզելու նպատակով, խնդրում է իր բարեկամ և ծանօթ հուսարի սպայ Գարաչինին, որ իրան (այսինքն Գուչչինի) համար գտնի «մի ժամվայ համար հարսնացու»: Գարաչին զարմանալով մերժում է նրա խնդիրը: Գուչչին պնդում է և համոզում, որ գոնէ ինքը Գարաչին հարսնացու ձայնի կեղծել հարսնացուի տեղը. Նրա ջահիլութիւնը, հասակը, գեղեցկութիւնը համապատասխանում են այդպիսի գիմակաւորութեան. ստիպված համաձայնում է Գարաչին: Սափրիչի օգնութեամբ նախ գլուխը պատրաստում է կեղծ ծամերով և գրիմով. այնուհետև սկսում է զգեստաւորվել աղջկայ շորերով: Երևակայեցէք կանանց դրութիւնը, թէ որքան վիրաւորվելու է նրանց ամօթխածութիւնը, երբ տղամարդը մին մին վերցնելով աղջկայ շորերը ներքնազգեստից, իւպկայից և կօրսետից սկսած՝ հրապարակօրէն ծլծիլ է անում շորերը և զգեստաւորվում տղամարդը: Յանկարծ յիշում է Գարաչին, որ պէտք է արձակել վարսաւիրին, բարձրացնում է իւպկայի փեշերը և գրպանից հանելով պորտմօնէն, վարձատրում է վարսաւիրին, որը և հեռանում է: (Այդ միջոցին կանանցից մի խումբ մինչև ականջները կարմրած հեռացան դահլիճից): Հարսնացուն պատրաստ է. գալիս է Գուչչինն իր ազգական Վօլինցեվի և նրա նորատի Լիզօչկայ դստեր հետ: Գուչչին ներկայացնում է իր հարսնացուին, նստում են, խօսում են (ձայնը կեղծելով). Վօլինցեվ գոհ է մնում Գուչչինի հարսնացուից և թողնելով իր Լիզօչկային հարսնացուի մօտ, ինքը Գուչչինի հետ հեռանում է բեմից: Հարսնացուն և Լիզօչկան այնքան մտերմանում են միմեանց հետ, որ պատօրէն սկսում են համբուրվել: Խօսակցութիւնն ընտանեկան է դառնում և նիւթը սեռական գաղտնիքներ, որոնցից պարզվում է, որ Լիզօչկան էլ սիրահարված է մի հուսարի սպայի վրա. (կրկին համբուրվում): Հարսնացուն օգուտ քաղելով Լիզօչկայի խոստովանութիւնից, բարձրացնում է փեշերը և ցոյց տալիս իր հուսարի անդրավարտիքը և հեռանալով կից սենեակ, թափում է աղջկայ շորերը, գալիս ընկնում է Լիզօչկայի ոտները, յայտնելով և իր սէրը: Այդ միջոցին գալիս են Վօլինցօվ և Գուչչին և տեսնում հարսնացուի փոխարէն հուսարի սպային ծնկաչոք ընկած Լիզօչկայի ոտքերի առաջ. գաղտնիքը պարզվում է, վարագոյրը իջնում: Հասկանալի է թէ որքան բարոյականութիւն կայ այդպիսի ներկայացումների մէջ. դրանից լաւ դաս կարող են առնել մոլեգին երիտասարդները, կեղծելով խաբելու և թակարդի մէջ ձգելու անմեղ օրիորդներին. մանաւանդ այդ հեշտ կը լինի դիմակահանդէսների միջոցին:

Փետրվարի 25-ին, ուսուցչական խումբը ներկայացրեց «Էլի մէկ զոհ» պիէսան և «Կըռթ-կըռթ» վօդըվիլը: Խաղը շատ թոյլ անցաւ. գեղեցիկ էր պ. Առաքելեան Սարգիս աղայի և Մուրադ աղայի դերերում: Մուտքի կողմից նոյնպէս անաջող էր. հասարակութիւնից համարեա չը կային, առաջնակարգ նստարանները բռնված էին հայ և օտար ինտելիգենցիայից, որովհետև կատակերգութեան մէջ մասնակցելու էին ռուս տիկին Լեբեդևա և իշխան Թումանեանց (ակցիզի կառավարչի ներկայացուցիչը), որոնց անունները խոշոր տառերով արձանագրված էին աֆիշաների վրա: (Ուսուցչական խմբի ներկայացմանը մասնակցում էին հինգ ուսուցիչներ և վարժուհիներ, և ութն անձինք դրսից): Իսկ փետրվարի 28-ին, տեղական սիրողների ներկայացմանը՝ եթէ դահլիճը կրկնապատիկ ընդարձակ լինէր, կրկին տոմսակ չը պիտի ճարվէր, այնքան շատ էր ցանկացողների թիւը. հասարակութիւնը միշտ, առանձին համակրանքով է վերաբերվում տեղացի սիրողների ներկայացումներին. այդ լաւ հասկացաւ ուսուցչական խումբը. երանի թէ հասկանար համերաշխութեամբ և միութեամբ գործելու առաւելութիւնը և հեռու պահէր իրան մեծամտութիւնից: Այդ օրը ներկայացրին «Վարդան Մամիկոնեան» և «Ժլատ» պիէսաները: Ներկայացումը թոյլ էր. լաւ էին մի քանիսները. պ. Աղնաւուրեանց Ղևոնդի դերում և պ. Պ. Տէր-Կարապետեանց Վարդանի և ժլատի դերերում: Ուսուցչական խմբի ներկայացումը տրվեց յօգուտ դպրոցների մանկական [illegible] իսկ տեղացիների ներկայացման արդիւնքը յօգուտ Բարեգործական ընկերութեան նոր բացվելի գրադարան-ընթերցարանի:

Մի քանի խօսք կրկին գրադարան-ընթերցարանի բացման առիթով: Տարիներով աշխատեց երիտասարդութիւնը, դրամ և գրքեր հաւաքեց, վերջապէս և աջողվեց ընթերցարան բանալու իրաւունքը ստանալ, և յանկարծ Բարեգործական ընկերութեան տեղական վարչութիւնը իր քմահաճութեամբ, բացէ ի բաց մերժում է երիտասարդութեան առաջարկութիւնները և յայտարարութիւնները ընդհանուր ժողով հրաւիրել և ընթերցարանի բացման հարցը ենթարկել քուէարկութեան. այլ իր կարծիքով նպատակայարմար է համարում փող հանգանակել, սեփական շինութիւն ունենալ և այնտեղ զետեղել ընթերցարանը և վարչութեան ժողովարանը. բայց թէ մինչև երբ կարող է գլուխ բերել այդքան մեծ գումարի հանգանակութիւնը և շինութեան ի կատար ածելը, այդ միայն Ալլահը գիտէ: Մինչև անգամ վարչութիւնը իրան իրաւունք է համարում սրտակոտոր նկատողութիւններ անել երիտասարդութեանը, որի յանցանքը միայն նրանումն է, որ համարձակվել է կանօնադրութեան հրահանգի § 11 հիման վրա ութն անձանց ստորագրութիւնով յայտարարութիւն տալը տեղական վարչութեան և խնդրել ընդհանուր ժողով հրաւիրելու և ընթերցարանի բացման հարցի առիթով խորհրդակցելու: Խեղճ երիտասարդութիւն. ահա այդպէս են վարձատրում ձեր անձնազոհութիւնը: Փետրվարի 17-ի ընդհանուր ժողովում վարչութիւնը բոլորովին իր ճիշդ պատկերով ներկայացաւ: Երբ ընտրված յանձնաժողովը եկեղեցական հաշիւների մէջ գտել է սխալ և ժողովը ընդունել է, որ վարչութիւնը լուրջ ուշադրութիւն չէ դարձրած հաշուապահութեան, անդամներից մին անձնական վիրաւորանք համարելով, առաջարկում է թէ սխալ չէ, այլ զանցառութիւն. (կարծում է թէ արդարանում է դրանով) և խնդրում է քուէարկել սխալ և զանցառութիւնը. քուէարկութեան հետևանքը սխալ լինելու կողմն է հակվում. յիշեալ անդամը կրկին պնդում է և աղմուկ ձգում ժողովի մէջ, մինչև այն աստիճան, որ ընդհանուր ժողովների նախագահը ստիպվեցել է

փակել ժողովը։ Արդեօք չէ խղճահարվում վարչութիւնը իր այդքան ծայրայեղ կամայականութեան վրա։ Բայց մենք թոյլ ենք տալիս մի հարց ևս առաջարկելու վարչութեանը։ 1886 թւին աղքատաց հոգաբարձութիւնը հրաժարական տուեց իր պաշտօնից և գործերը յանձնեց վարչութեանը. որքան մեզ յայտնի է մինչև անգամ աղքատների կրպակներն անհոգ և անտէր են թողնված և չեն տրվում վարձով. իսկ պարտամուրհակների երեսին մտիկ տուող չը կայ. արդեօք լաւ չէր լինի, եթէ վարչութիւնը ժամանակ և միջոց չունի հոգալու, գոնէ կրկին յանձնէր աղքատների սեփականութիւն եղող ստացուածքը եկեղեցւոյն և երեցփոխանի իրաւունքների տակ մանէր, մինչև աղքատների հոգաբարձութեան հաստատութիւնը և առանձին մարմին կազմելը։ Մեր կարծիքով, երեցփոխանին յանձնելն աւելի լաւ կը լինի, քանի որ ինքը, վարչութիւնը մեծ գործերով զբաղված լինելով, ժամանակ չունի փոքրերով զբաղվելու։

Գարուն է մեզանում. թէպէտ ծառերը դեռ ևս չեն արձակել տերև և ծաղիկ, սակայն մաքուր և պարզ կապուտակ երկինքը, թարմ և զով օդը, կարմիր արեգակը, մեզ յիշեցնում են մայիս ամիսն առանց բուսական պաճուճանքների։ Այսօր միայն մի փոքր խաւար և ամպամած է երկինքը. երկու ամիս է ձիւնի կամ անձրևի երես չենք տեսած։ Կենսական մթերքներն էժան են. վարակիչ հիւանդութիւններ չը կան ոչ քաղաքումս և ոչ գաւառում։ Թմրութիւնը պատել է մեզ, առևտուրը նիրհում է, չահագործութեան աղբիւրները ցամաքած են։

Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հայոց վեհ. կաթողիկոսը, նշանակելով Եսայի եպիսկոպոս Աստուածատրեանին Պարսկաստանի և Հնդկաստանի առաջնորդ, առանձին գրութեամբ դիմելով պարսից Շահին և նրա առաջին մինիստրին՝ յանձնարարել էր նոր առաջնորդին նորին մեծութեան խնամքին։ «Արարատի» վերջին համարում տպագրված է Շահի և սադրազամի կողմից կաթողիկոսին ուղղած նամակների թարգմանութիւնը։ Առաջ ենք բերում Շահի նամակը ամբողջապէս։ Ահա։ «Նորին սրբութեան մեծի [illegible] բազմօղի.—եղիցի ի վերայ նորա օրհնութիւնն Աստուծոյ և հաստատեսցի բարեհաճութիւն յարաբերութեանց Մերոց առ Նա։ ի ճանապարհորդութեանս Մերում ի Ֆրանկիստան տեսակցեալ ընդ Ձեզ անձամբ, հաւաստի եղև փառաւորեալ և հրեշտակային բնաւորութեան և գործոց ձերոց, ուստի և յարաժամ ակն ունէի թղթոյն ձերոյ, գի տեղեկացայց զչահական և զբարելաւ կացութենէ առողջութեան Ձերդ Սրբութեան։ Արդ՝ այժմ սրբազան եպիսկոպոսն Եսայի կարգեալն ի ձէնջ ի հովուապետութիւն ամենայն հայոց Պարսկաստանի և Հնդկաստանի՝ ժամանեալ այսր, յանդիման եղև Մեզ անձամբ և մատոյց զթուղթ մտերմութեան ձերոյ, առթելով ուրախութիւն բարեկամական սրտին Մերոյ։ Ըստ ցանկութեան ձերումդ սրբութեան տուաւ հրաման ամենայն կառավարչաց բարձրագոյն թագաւորութեանս մերոյ Իրանի և պատուիրեցաւ՝ ցուցանել նորին սրբազնութեան եպիսկոպոսին Եսայեայ զաջակցութիւն պատշաճաւոր և զկարելին օգնականութիւն ի կատարումն ցանկութեանց և պահանջից եպիսկոպոսին։ Եւք և մնամք բաղձացողք քաջառողջութեան ձերդ սրբութեան և խնդրեմք վերատալ զպատնեանսն աղօթս վասն մեր ի սրբավայրսն Էջմիածնի։ Ցամսեանն Ջամմազիալ-ուլ, յամի 1308, ի քառասներորդ չորրորդ ամի թագաւորութեան մերոյ։»

—

Օրիորդ Նիկիտայի երկրորդ կօնցէրտը կայացաւ ԹԻՖԼԻՍԻ թատրոնում մարտի 16-ին։ Երգչուհին կրկին նոյն աջողութիւնն ունեցաւ։ Թատրօնը կատարելապէս լի էր, նոյն իսկ բեմը լի էր ընտիր հասարակութեան ներկայացուցիչներով, որոնք տեղ չէին գտել թատրօնի դահլիճում։ Օրիորդն երգեց Դօնիցէտիի «Լուկրէցիա» օպէրայից, ապա Թօմայի «Մինիօն» օպէրայի յայտնի «Connais-tu le pays» գեղեցիկ արիան, Շօպէնի յայտնի մազուրկան «Aime moi», որն առաջին անգամ Եւրօպայում երգեց տիկին Վիարդօ յայտնի երգչուհին, և այլն։ Օրիորդի տաղանդի յարգողները կօնցէրտից յետոյ ձեռքերի վրա դուրս բերեցին երգչուհուն և անվերջանելի աղաղակներով ու բենգալեան կրակներով ուղեկցեցին նրան մինչև «Լօնդօն» հիւրանոցը։ Ժողովուրդն այն աստիճան խռնվել էր թատրօնի անցքերում, չինութեան մուտքի առջև և սանդուխքներում, որ հանդիսականներից շատերը քիչ էր մնում ոտների տակ տրորվէին։

—

Վիէննայի Մխիթարեան ուխտի միաբան, հայր Յովհաննէս Տաշեան, նորերումս հրատարակեց «Ագաթանգեղոս» վերնագրով մի երկասիրութիւն։ Այդ գործը նրանով, մանաւանդ, հետաքրքրական է, որ պարզում է ողջամիտ քննադատութեամբ Ագաթանգեղոսի արժէքը և հետևաբար Տրդատի և Գրիգոր Լուսաւորչի վարքի պատմութիւնը։ Ուշադրութեան արժանի է, որ հեղինակը, չը նայելով, որ եկեղեցական է և հայ-կաթօլիկ, եռանդուն կերպով քննում է և երևան է հանում Տրդատին և Գրիգորին վերագրված զանազան առասպելական անցքերի, Գրիգորի Հաօմ երթալու և «Դաշանց թղթի» կազմելու ստութիւնը։

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Կաղզուանի հայոց երկսեռ դպրոցները կառավարվում են աշակերտների թոշակներով, եկեղեցու և բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի օժանդակութեամբ ու վերջապէս մասնաւոր նուէրներով։ Մի քանի պարոններ նորերումս բաւական խոշոր նուիրատուութիւններ արեցին յօգուտ այդ դպրոցների, որի համար դպրոցական վարչութիւնն իր շնորհակալութիւնն է յայտնում պարոններին։»

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ձեր լրագրի 9-րդ համարում ասված էր, որ Ղուբայի հայոց երկսեռ ծխական ուսումնարանների օգտին, Ծննդեան տօներին, աշխատութեամբ Ստ. Խուբլարեանի հաւաքվեց զանազան նուիրատուներից 259 ր. 20 կոպ. և այդ գումարը յանձնվեց ուսումնարանների հոգաբարձութեանը։ Այդ լուրը սխալ է հիմնովին. վերոյիշեալ գումարը Բագու քաղաքումն է հանգանակված և ոչ թէ պ. Խուբլարեանցի ձեռքով, այլ Սերգէյ Յովհաննիսեանցի ձեռքով»։

—

Մեզ գրում են ՂՈՒԲԱՅԻՑ հետևեալը. «Մարտի 6-ին այստեղ վախճանվեց մի չամախեցի կին, Մարիամ Թադէոսեանց, 92 տարեկան հասակում, իրանից յետոյ թողնելով 18 հոգի որդիք և թոռ[illegible] հանգուցեալի յուղարկաւորութեան հանդիսին»։

—

Ուրբաթ, մարտի 15-ին, երեկոյեան մօտ 10 ժամին, զգալի եղաւ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ երկրաշարժի հարուածը։ Նախ լսելի եղաւ ստորերկրեայ որոտը և ապա եղաւ շարժը։ Քաղաքի մի քանի մասերում, այն է Սօլօլակ սարին աւելի մօտ տեղերում, երկրաշարժն աւելի զգալի էր, քան օրինակ, Կուր գետի ափերին աւելի մօտ տեղերում։

—

Տիկին Ժիւզիկի ներկայացումները շարունակում են գրաւել բաւական մեծ բազմութիւն դէպի ԹԻՖԼԻՍԻ Կալուածական Բանկի թատրօնը։ Ուրբաթ օր, «Նինիշ» օպէրետի ներկայացման ժամանակ թատրօնը կատարելապէս լի էր։ Իրան Ժիւզիկի մասին մենք խօսք չունենք ասելու. յայտնի է, որ նա է համարվում «Նինիշ» դերի ստեղծողը և մինչև այժմ, չը նայելով իր տարիքին, շարունակում է այդ դերն իրան յատուկ ինքնուրոյնութեամբ կատարել. բայց Ժիւզիկի խմբի ամբողջութիւնը, պէտք է խոստովանենք, անհամեմատ թոյլ է, քան տիկին Լասալի խումբն էր, Թիֆլիս իր առաջին անգամ գալու ժամանակ։ Միայն բացառութիւն այդ խմբի մէջ կազմում է Դիգիէ դերասանը, որը, անկասկած, տաղանդ կարող է համարվել. մնացածների մեծ մասը համ թոյլ են, համ էլ չափազանցնում են իրանց դերերը։ Ներկայացման վերջը հասարակութիւնն ազնիւալի օվացիաներ արեց դերասանուհուն և թատրօնից մինչև «Կավկազ» հիւրանոցը բազմութիւնը ուղեկցեց նրան ոգևորված աղաղակներով, լուսաւորելով ամբողջ ճանապարհը բենգալեան կրակներով։ Մէկ բան էլ անուրանալի է, որ տիկին Ժիւզիկ այժմ անհամեմատ աւելի գերազանց է որպէս դրամատիկական դերասանուհի, քան թէ որպէս օպէրետային դերերի կատարող։ Ով որ տեսել է նրան «Divorçons» պիէսայում, ապա Մէլիակի «Le Décoré» պիէսայում, չէ կարող չը խոստովանել, որ նա այդ պիէսաներում անհամեմատ աւելի գրաւիչ է, քան օպէրէտներում։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 13-ին յանկարծակի վախճանվեց ոստիկանապետ՝ ամենքից սիրված Ջհան-բէկ Մէլիք-Շահնազարեանց։ Թաղումը կատարվեց մարտի 16-ին։ Քաղաքիս բոլոր հայ վաճառականների խանութներն այդ օրը փակ էին ի պատիւ հանգուցեալի։ Աւետրական դասակարգի կողմից դրվեց դագաղի վրա մի պսակ։ Յուղարկաւորութեանը ներկայ էին՝ նահանգապետը, նահանգական դատարանի նախագահը, բազմաթիւ աստիճանաւորներ, քաղաքիս գրեթէ ամբողջ հայ հասարակութիւնը և թուրք հասարակութեան նշանաւոր դասակարգն իր հոգևոր պետի առաջնորդութեամբ։ Հանգուցեալի դագաղը ժողովուրդը տարաւ ձեռքերի վրա մինչև եկեղեցի և ապա մինչև գերեզմանոց, որը քաղաքից 3 վերստ հեռաւորութեամբ է գտնվում։ Պատարագիչը սրբազան յաջորդն էր։ Գերեզմանոցում պ. Ց. Աստուածատուրեանց մի դամբանական ճառ կարդաց»։

—

Պարիզում, չքաւոր հայ ուսանողների օգտին տրվող պարահանդէսի առիթով ստացանք Բաղդասար Եղիազարեանից 5 ր., Ալէքսանդր Միրիմանեանցից 3 ր., Ալէքսանդր Մատինօվից 5 ր., Գրիգոր Փրիգօնեանից 10 րուբլի։ Ընդամենը, նախկին փողի հետ՝ 93 րուբլի 40 կոպէկ։

—

Շաբաթ օր, մարտի 16-ին, տիկին Ժիւզիկի մասնակցութեամբ Բանկի թատրօնում ներկայացվեց Մէլիակի «Dècoré» (պարգևատրված), երեք գործողութեամբ պիէսան, որը Պարիզում մեծ աջողութիւն է ունեցել։ Դա բուն ֆրանսիական ժանրով գրված և ֆրանսիացիների ճաշակին յարմար մի կօմեդիա է, որը չը նայելով, թէ մի առանձին միտք չէ պարունակում, բայց լի է զանազան ծիծաղաշարժ quiproquo-ներով և բառախաղութիւններով, որոնց լսել առանց կուշտ ծիծաղելու,—չէ կարելի։ Այդ պիէսայում, ի հարկէ, աչքի էին ընկնում իրանց խաղով տիկին Ժիւզիկ և Դիգիէ, մանաւանդ վերջինը, որը հասարակութեան կողմից անդադար վարձատրվում էր բուռն ծափահարութիւններով։ Կօմեդիայից յետոյ, տիկին Ժիւզիկ մեծ աջողութեամբ երգեց իր հռչակաւոր շանսօնէտներից մի քանիսը։ Թատրօնը կիսով չափ դատարկ էր, որովհետև նոյն երեկոյ օրիորդ Նիկիտա տալիս էր իր կօնցէրտը քաղաքային թատրօնում։ Մարտի 17-ին, կիրակի, ներկայացվեց յայտնի «Նիտուշ» օպէրէտը 4 գործողութեամբ։ Այս անգամ թատրօնն այնպէս լի էր, որ ասեղ գցելու տեղ չը կար։ Տիկին Ժիւզիկ մեծ աջողութեամբ և ոգևորութեամբ կատարեց Նիտուշի դերը։ Հասարակութիւնը կրկնել էր տալիս նրա երգած կտորներից մի քանիսը։ Դիգիէ ևս շատ լաւ էր իր դերում։ Մնացած դերասանները և դերասանուհիները չէին փչացնում անսամբլը։ Թատրօնում ներկայ էր Օրլէանեան դուքսը։

—

1891—92 ուսումնական թւականից սկսած, ինչպէս գրում են Պետերբուրգի լրագիրները, բացվելու են վեց նոր ռուսաց սկզբնական դպրոցներ՝ Անդրկովկասի և Կովկասի մահմէտական-ներով բնակեցրած տեղերում։

—

Այս օրերս լոյս տեսաւ ժողովրդական ընթերցանութեան համար էլի մի նոր գրքոյկ, «Ինչ է կայծակը» վերնագրով, փոխադրութիւն Ա. Ն.-ի։ Գրքոյկը մատչելի ձևով խօսում է այն մասին, թէ ինչ է էլէկտրականութիւնը, ինչ է կայծակը և որոտը և ինչպէս են առաջ գալիս դրանք։ Գրքոյկը զարդարված է համապատասխան պատկերներով, տպագրված է մաքուր կերպով և արժէ ընդամենը 5 կոպէկ։ Նոր բան չի լինի, ի հարկէ, եթէ ասենք, որ բնագիտական գրքեր ժողովրդի մէջ տարածելը մի վերին աստիճանի օգտակար գործ է։

—

Բագուի ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցու երեցփոխ պ. Աւետիս Ղուկասեան հրատարակել է այդ եկեղեցու 1890 թւի դրամական հաշիւը։ Որքան յիշում ենք, առաջին տարին չէ, որ այդ եկեղեցին ընդունել է այդ գեղեցիկ սովորութիւնը, և ցանկալի է, որ այդ սովորութիւնը շարունակվէր՝ ուրիշներին օրինակ լինելու համար։

—

Տաղանդաւոր պիանիստ Րէյզընաուէր, մարտի 17-ին, կիրակի օր, տուեց իր վերջին կօնցէրտը ԹԻՖԼԻՍԻ թատրօնում։ Րէյզընաուէր նոյն աջողութիւնն ունեցաւ այդ կօնցէրտում, ինչ որ ունէր և իր նախկին երեք կօնցէրտներում։ Ամենից մեծ տպաւորութիւն արեցին ունկնդիրների վրա նրա կատարած Շումանի «Carnaval» պիէսան, ապա Լիստի փոխադրած Շուբէրտի «Erlkönig» և Լիստի ֆանտազիան «Դօն-Ժուանի» օպէրայի մօտիվների վրա։ Առաջինը զմայլեցրեց հասարակութիւնը կատարման նրբութեամբ, իսկ վերջինները իրանց աննկարագրելի փայլուն, ուժեղ կատարմամբ։ Այն brio, որով կատարում է Րէյզընաուէր այդ տեսակ պիէսաները՝ ստացական չէ, այլ բնածին է այդ արտիստի մօտ. դա Աստուծոյ տուած այն հանճարի կրակն է, որին վարժութեամբ չէ կարելի հասնել։ Հասարակութեան հիացմունքը չափ չը կար։ Կօնցէրտի վերջում հասարակութիւնը սկսեց լօժաներից կենդանի ծաղիկներ թափել բեմի վրա։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Այս րոպէիս Աւստրալիայի Սիդնէյ քաղաքում գումարված է աւստրալիական բոլոր կօլօնիաների ներկայացուցիչների կօնֆերէնցիան, որը կանչված է այդ կօլօնիաների դաշնակցական կազմակերպութեան ծրագիրը մշակելու. Նպատակի Աւստրալիայի ժամանակակից քաղաքական գործիչներից մէկը, Հէնրի Պարկս, որը ջերմ պաշտպան է Աւստրալիայի դաշնակցական կազմակերպութեան գաղափարի, առաջարկեց գումարված կօնֆերէնցիայի քննութեանը այդ տեսակ դաշնակցութեան մանրամասն կերպով մշակված մի ծրագիր։ Այդ պրօէկտի հիման վրա Աւստրալիայի իւրաքանչիւր կօլօնիան կը պահպանէ իր այժմեան վարչական կազմակերպութիւնը, միայն կօլօնիաներից մէնի կողմից կը կտրվի մի որոշ մաս, չէզոք մի նահանգ կազմակերպելու համար, որը և կը հանդիսանայ դաշնակցական իշխանութեան կենտրօնատեղի, նման Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Ուաշինգտօն նահանգին։

Աւստրալիայի բոլոր ջոկ-ջոկ կօլօնիաների առևտրական և արդիւնագործական փոխադարձ յարաբերութիւնները կը հիմնվին ազատ առևտրի սկզբունքի վրա, իսկ դրսի երկիրներից ներմուծվող որ և է ապրանքներ կենթարկվին բոլոր կօլօնիաների համար սահմանված ընդհանուր մաքսային տարիֆին։ Այդ տարիֆի չափը կորոշէ ապագայ դաշնակցական պարլամենտը, որը նոյնպէս կորոշէ իւրաքանչիւր կօլօնիայից (կամ նահանգից) պահանջելի զօրքերի կօնտինգէնտը՝ ընդհանուր դաշնակցական զօրքը կազմելու համար։ Դաշնակցական պարլամենտը բաղկացած կը լինի սենատից և պատգամաւորների ժողովից։ Պարլամենտի վճիռները կարող են ենթարկվել վիկտօրիա թագուհու «veto»-ին, որի գերիշխանութեանը ստորադրված կը լինի աւստրալիական նոր դաշնակցութիւնը։ Երկրի ընթացիկ գործերը կը վարէ տեղական մինիստրութիւնը, որը պատասխանատու կը լինի պարլամենտի առջև։ Նմանապէս կը կազմակերպվի մի դաշնակցական բարձրագոյն դատարան, որը կը համարվի երկրի դատաստանական ամենաբարձր կայարան և որը վերջնական որոշումներ կը տայ իւրաքանչիւր կօլօնիայում եղած տեղական դատարանների վճիռներին։

Այդ մշակվող ծրագրից պարզ կարելի է եզրակացնել, որ Աւստրալիայի դաշնակցական կազմակերպութիւնը մեծ նմանութիւն կունենայ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների սեպհական կազմակերպութեան հետ։

ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Տասն օրից ի վեր Կ. Պօլսի ռուսական հիւանդանոցն է փոխադրված Ադամեան։ Նրա այցելուներից մէկն այսպէս է նկարագրում «Արևելքի» մէջ նրա դրութիւնը։

«Տաղանդաւոր արուեստագէտին հիւանդութեան լուրը տխուր տպաւորութիւն մը թողած էր ասոր բոլոր գինքը սիրողներուն վրա, բայց անկից անդին չանցնիր ու չարտայայտուիր որ և է եղանակաւ. մինչ կովկասեան մամուլը, հայ և ռուս, այնքան կը զբաղի իրմով, որ կարելի է ըսել թէ Պօլսոյ մէջ թերևս այնքան գիտակ չենք Ադամեանի հիւանդութեան վիճակին՝ որքան նորա համակրողներն ի Տփղիս, Մոսկուա և մինչև իսկ ի Բեդրպուրկ։ Անոնք գործնական կերպով ցոյց տուին ու կուտան թէ ինչպէս գիտեն յարգել տաղանդն ու արուեստը։ Տեսութեան գնա-

ցի իրեն։ Նշան-Թաշըի բարձանց վրա, օդասուն գիւղ մը ունի ռուսական հիւանդանոցը՝ լուիկ, խաղաղիկ, մաքուր շէնք մը։ Երկրորդ յարկի Նըրբանցքին վրա դրան մը առջև կանգ առինք բարեկամի հետ մը, որ կառաջնորդէր ինձ։ Զարկինք, բայց ձայն չէր ելներ. ետքէն իմացայ գաղտնիքը՝ ներս մտանք։ Հոն էր Ազամեան, ընկողմանած կաշեպատ լայն թիկնաթոռի մը մէջ, սեղանի մը առջև՝ թուղթերով, գրքերով, սրուակներով ծածկուած. դէմքը՝ գունատ, լայն գեղեցիկ ճակատը նուրբ խորշոմներով գծուած, երկար մազերը ետին ձգուած վայելչապէս. մութ կապոյտ վերարկուի մը մէջ փաթթուած էր, մէկ ձեռքն երեսին՝ մտախոհ. ստոում մը ունեցաւ երբ տեսաւ զմեզ, բայց չը կրցաւ կանգնիլ բոլորովին ու նորէն ընկաւ թիկնաթոռին վրա ուժասպառ. իր նուաղուն աչքերն ուրախութեան շլացում մը ունեցան. մարդէ կարօտ մնացած էր այն երբեմնի եռանդուն ու խօսուն երիտասարդը, այլ մարդու կարօտէ աւելի խօսելու կարօտ կը քաշէր, վասն զի բժիշկները բացարձակ լռութիւն պատուիրած էին նմա։ Ուստի գրով խօսեցաւ մեզ հետ։

«Երկրորդ կամ երրորդ այցելուն էինք մենք այդ տասն օրուան մէջ։ Հիւանդանոցի երկու ռուս բժիշկներն հետզհետէ բարւոքում կը նշմարեն իրենց համակրելի հիւանդի վիճակին վրա, և ճարտար դարմաններու ու հոգածու խնամոց շնորհիւ կատարեալ ապաքինում մը կը յուսան։ Գարնան, երբ ուժերը վերստանայ ու ցաւերն անցնին, Պ. Ազամեան պէտք ունի ուղևորութիւն մը կատարելու դէպի հարաւային Իտալիա. յետ այնորիկ կրնանք տեսնել զինքը վերստին կայտառ ու առողջ։»

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

Պարիզ, 15 մարտի

Այս շաբաթ ամեն օր լրագիրները թաղում էին պրինց Նապոլէոնին, իսկ նա դեռ կենդանի էր։ Այս ամբողջ շաբաթը ժողովուրդը հետաքրքրութեամբ կարդում է Հռոմից (որտեղ մեռձ ի մահ հիւանդ գտնվում է այժմ պրինց Նապոլէոնը) ստացած հեռագիրները։ Գուցէ այս րօպէիս, որ ես գրում եմ, աքսորված թագաժառանգը աւանդել է հոգին. մանրամասնութիւնները հեռագրի միջոցով իմ նամակիցս առաջ ձեզ հասած կը լինեն. ես մի քանի խօսք կասեմ միայն այն տպաւորութեան մասին, որ նրա հիւանդութեան լուրը արեց Պարիզում։

Ես յիշում եմ (արդէն տասն տարի է անցել) այն երեկոն, երբ ստացվեց միւս պրինց Նապօլէոնի մահվան լուրը։ Նապոլէոն III-ի որդին, մանուկ հասակում Ֆրանսիայից աքսորված, ընկնել է զուլուսների հողի վրա.... Ամբողջ քաղաքը թնդաց այդ մեծ լուրի ձայնից։ Երեկոյեան ժամը 10-ին Պարիզ այն գրգռման մէջ էր, որը յատկանիշ է մեր դիւրագրգիռ քաղաքին։ Մի րօպէում ամբողջ քաղաքը փողոցումն էր։ Լրագիրների աճապին կոյտեր մի վայրկեանում անհետանում էին։ «Պէյին» (Le Pays), որը Բօնապարտեանների օրգանն էր, ամբողջ գիշեր տպագրվում էր և ցրվում քաղաքում։ Նրա գինը հինգ կոպէկից 50 կոպէկի հասաւ։ Մեծ մեծ խմբեր կազմվում էին լապտերների տակ լրագրերը քըրքրելու։ Քաղաքացիք երկու մասի էին բաժանվել. ողբողներ և տօնաւորներ (եթէ կարելի է այսպէս ասել)։ Զգացվում էր, որ Նապոլէոն IV-ի մահը մի մեծ նշանակութիւն ունէր և մեծ դեր պիտի խաղար Ֆրանսիայի բաղդի մէջ։ Բօնապարտեանները, որոնց հայեացքը դարձրած էր դէպի պատանի Նապոլէօնը, որը պիտի մի օր բարձրանար իր հայրերի գահը, ընկաւ վայրենի զուլուսների հարուածների տակ։ Բօնապարտեանները յուսահատութեան ճիչ արձակեցին. նրանք առանց գլխի էին մնացել։ Ընդհակառակն, հանրապետականների ուսերի վրայից մի աճագին ծանրութիւն ընկաւ, և ընկաւ անսպասելի արագութեամբ ու աննախընթաց կերպով։

Մեռնում է այժմ ժէրոմ Բօնապարտը, գուցէ մեռել է արդէն, և Պարիզ հանդարտ է, ոչ մի շարժում, ոչ մի աղմուկ. Հռոմից ստացված հեռագիրները կարդացվում են ամենամեծ սառնասրտութեամբ. կան մարդիկ, որոնք չը գիտեն, թէ ժէրոմ Բօնապարտը, մեծ Նապոլէօնի եղբօր որդին այժմ մեռնում է Հռոմում։ Ջերկարացնենք. պրինց ժէրոմ Նապոլէօնի մահը մի հասարակ եղելութիւն է, որի նշանակութիւնը Ֆրանսիայի վիճակի վրա աննշմարելի է։

Սակայն ժէրոմ Նապոլէօն մեծ Նապոլէօնի եղբօր որդի էր և Ֆրանսիայի գահի պրետենդենտըն էր։ Այս մարդուն տեսնողը մի սարսուռ էր զգում, կարծես տեսնում էր այն վիթխարի Նապոլէօնին, որը նուաճեց Եւրոպան, այնքան մեծ էր ֆիզիկական նմանութիւնը։ Մեռնող պրինցը Նապոլէօնների տան աւագագոյնն էր և ուրեմն օրէնքով ու լօգիկայով միակ պրետենդենտն էր։ Նա մեռնում է,—և Պարիզ անտարբեր է։

Ինչ անցաւ արդեօք այս տասն տարվայ միջոցին։ Տասն տարի, ինչ բան է տասն տարին. ինչ հիմնական փոփոխութիւն կարող էր պատահել այս տասն տարվայ կարճ ժամանակամիջոցում Ֆրանսիացու կարծիքի և զգացմունքների մէջ։

Տասն տարին Ֆրանսիայի պէս մի երկրի համար մեծ ժամանակամիջոց է։ Այս շրջանի ընթացքում հանրապետութիւնը զօրացաւ անասելի կերպով։ Այսօր, ընդհանուրի կարծիքով, Ֆրանսիայում միայն հանրապետական կառավարութիւնը կարող է գոյութիւն ունենալ։

Այսօր Ֆրանսիայի համար մի Բօնապարտի, մի Օրլէանի մահը այլ ևս այն նշանակութիւնը չունի, ինչ նշանակութիւն որ կունենար նա 10 տարի առաջ. աւելի ճիշդն ասել, նա ոչ մի նշանակութիւն չունի։ Արդէն միապետականների բազմաթիւ խմբերը հասել են վերին աստիճանի թուլութեան և անկման. իրանք միապետականները զգալով, որ չեն կարող այլ ևս մաքառել հանրապետական գաղափարի հոսանքի հետ, կամաց կամաց ձուլվում են իշխող հանրապետութեան հետ, զիջանելով երկրի պահանջին։

Պրինց ժէրոմ Նապոլէօնը թողնում է երկու որդիք. Վիկտոր և Լուի, որոնցից առաջինը միայն զբաղվում է քաղաքականութեամբ և վաղուց արդէն իրան հակառակորդ է հրատարակել իր հօր դէմ։ Այս պատճառով հայրը անիծել է անառակ որդուն, և իր մահվան վերջին րօպէին մերժում է տեսնել նրան։

Մեզ չէ հետաքրքրում մեռնող պրինցի կեանքը, նա Նապոլէօն առաջինի պատկերն էր, նա ապստամբ էր, նա հանրապետական էր մի ժամանակ և մինչև անգամ հանրապետական պատգամաւոր, նա իր հօրեղբօր որդի Նապոլէօն III-ի հետ լարված յարաբերութեան մէջ էր, նա ատում էր Նապոլէօնի կնոջը, և այլն և այլն։ Մեզ հետաքրքիր է միայն այն մեծ հանգամանքը, որ հանրապետութիւնը կազդուրվել է այնքան, որ կարող է այժմ միակ կառավարչական ձևը համարվել Ֆրանսիայում։

—

Ես սխալվեցայ պրինց Բօնապարտի մասին այսքան երկար խօսելով, երբ մի աւելի նշանաւոր անձնաւորութիւն անհետացաւ բանաստեղծական աշխարհից—այդ Թէօդոր դը Բանվիլն է։

Բանվիլ արդի սակաւաթիւ ֆրանսիական բանաստեղծներից (բառիս բուն նշանակութեամբ) մէկն է, իսկ ուղղութեան տեսակէտից, նա ռոմանտիկ ուղղութեան վերջին ներկայացուցիչն էր։ Նրա բազմաթիւ երկրպագուները բաղկացած էին պօէտներից և ջահել գրողներից, նրա ոտանաւորները չէին թափանցում ամբոխի մէջ։ Վիկտոր-Հիւգօի աշակերտ դը Բանվիլ գերազանցեց իր ուսուցչին իր ոճի նրբութեամբ և ոտերի հարստութեամբ։ Նրա ոտանաւորները վերին աստիճանի մշակված և ճոխութեան էին հասցրած։ Այս մի կէկլան անբիծ աղբիւր է, բայց և աղբիւրի ջրի նման Բանվիլի բանաստեղծութիւնը թափանցիկ է (գոնէ այն, ինչ որ կարդացել եմ)։ Նա չունի այն մեծ, փիլիսօփայական գաղափարները, որոնց առաջ չփոթված և զմայլված կանգ է առնում Վիկտոր-Հիւգօի կարդացողը. երբէք Բանվիլ չը հասաւ իր վիթխարի ուսուցչի գաղափարների վսեմութեան։ Հիւգօ եղաւ ռոմանտիկ շկօլայի հիմնադիրը, և իր ահագին հանճարը սպառեց կարծես մեր դարի բանաստեղծական արտադրութիւնը. իր կենդանութեան ժամանակ Հիւգօ բիւրաւոր աշակերտներ ստեղծեց և նրանց բազցած փողոց ածեց, նրանց կերակուրը իր հանճարի բոցին ճարակ տալով։

Սակայն դը Բանվիլ Հիւգօի ամենահաւատարիմ աշակերտներից մէկն էր, թէև երբէք նա ժողովրդական չեղաւ։ Բանն այն է, որ միայն Հիւգօի պէս վիթխարի հանճարը կարող էր ժողովրդականացնել և կենդանի պահել այն սխալ բանաստեղծական ուղղութիւնը, որը ներարդային գրգռման հետեւանք էր և որը անուանվում է ռ ո մ ա ն տ ի զ մ։ Մեծ բանաստեղծը իր հետ հողը տարաւ իր շկօլան, տեղի տալով նոր շկօլային, որը աւելի ժամանակակից էր, աւելի ճշմարիտ գիտութեան մօտ—ն ա տ ո ւ ր ա լ ի ս տ շկօլային, որի հանճարաւոր ներկայացուցիչը Զօլան է։ Մի ուրիշ անգամ կը տեսնենք, որ նատուրալիստ (բնագիտական) շկօլան էլ այժմ հնացած է համարվում և որ մի ուրիշ մեծ հանճարի—Պօլ Բուրժէի—ղարկով այժմ զարգանում է մի երրորդ բանաստեղծական դպրոց, որը անուանում են հ ո գ ե բ ա ն ա կ ա ն։

—

Ի դէպ ասենք, որ այս օրերս դուրս եկաւ Էմիլ Զօլայի «Արծաթ» անունով րօմանը, որը էլի խլվում է ձեռից ձեռ, ինչպէս նրա բոլոր րօմանները։ Զօլայի գրքերի երևալը առհասարակ մի մեծ գրական երևոյթ է, թէև, պէտք է ասել, որ այժմ զգացվում է այն սառնասրտութեան սկիզբը, որն այդքան սարսափելի է գրողների համար, որովհետև նա մ ո ռ ա ց մ ա ն նշաններ է։

«Արծաթի» մասին կը խօսենք, երբ կը կարդանք գիրքը։

Զօլա հինգշաբթի յայտնեց ակադեմիային, որ ինքը ցանկանում է իրան կանդիդատ հրատարակել հանգուցեալ Օկտաւ Ֆէօյէի թափուր թողած աթոռին։ Այսպէս այս ինքնահաւան մեծ տաղանդը, որը ծաղրում էր փառք որոնող բանաստեղծներին, որը ոտի տակ էր տուել հին գրականութեան աւանդութիւնները, ցանկութիւն է յայտնում նստել այդ հին գրականութեան ներկայացուցիչների մօտ, որպէս զի ինքն էլ «անմահների» շարքը անցնի.... Ո՛հ, անցաւոր աշխարհային փառք։

—

Այս օրերս Տօնկինից ստացած հեռագիրները ցաւալի լուր բերեցին, որ ապստամբութիւնը այնտեղ աճում է։ Մեր ներկայացուցիչներից մէկը սպանվել է, զօրքերի թիւն այնքան աննշան է, որ օգնութիւն է պահանջվում։ Հարկ կը լինի գուցէ նոր ուժեր հասցնել մեր պրէստիժը հաստատելու համար։ Մի քանիների կարծիքով 10.000 հոգի հարկաւոր կը լինի ապստամբութիւնը ճնշելու համար։ Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսիայում մի ռ-րոշ գաղափարի մարդիկ ցանկանում են մինչև անգամ, որ տեղական բնակիչները մեզ աքսորեն Տօնկինից, որպէս զի մեր զինուորական ուժերը մեզ մօտ (Ֆրանսիայում) մնան և չը ցրվեն կօլօնիաներում։

Ֆ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսի «Արևելք» լրագրում կարդում ենք հետևեալ լուրը. «Մայրաքաղաքիս մէջ հրատարակեալ պարսկերէն «Ախթէր» լրագիրն յետ այսօրիկ չը պիտի հրատարակուի, որովհետև այդ լրագրոյ ի Պարսկաստան մուտքն արգիլուեր է, իսկ բաժանորդաց մեծ մասը Պարսկաստան կը գտնուէին»։

—Վիլհելմ կայսրը յանձնարարել է, որ զինուորական դպրոցների համար կազմվի պատմութեան դասագիրքը՝ դպրոցների աւիթով իր ասած ճառի ոգու համեմատ։

—Հռոմից գրում են, որ նոր մինիստրութեան դրութիւնը, քանի գնում է՝ ամրապնդվում է։ Մինիստրութեան բռնած ընթացքը հաւանութիւն է գտնում պատգամաւորների ժողովի կողմից։

—Բերլինում և Վիէննայում վերջին ժամանակներս յաճախ են խօսում այն մասին, որ իշխան Բիսմարկ հաւանօրէն նորից քաղաքական ասպարէզ կիջնէ։ Այդ լուրն այնքան տարածված է, որ վերջին օրերս Վիէննայում և Բերլինում սկսել են խանութների պատուհաններում դնել Բիսմարկի պատկերը, իբրև օրվայ հերոսի։

—Սուլթանը նուիրեց մի մեծ գումար հեղեղից վնասված գերմանացիների օգտին, որպէս զի ցոյց տայ իր բարեկամական զգացմունքները դէպի Գերմանիան։

—Իտալիայում մեծ աղմուկ է հանում այժմ Լեվրագի իտալացի ոստիկանի գործը։ Լեվրագի ոստիկան էր Մասօվայում (Աբիսինիայում) և իտալական կառավարութիւնը նորերումս դատի ենթարկեց նրան, նրա արած բազմաթիւ զեղծումների և տեղացիների վերաբերմամբ նրա գործած սարսափելի խստութիւնների պատճառով։ Այն ժամանակ Լեվրագի փախաւ Աբիսինիայից, եկաւ Եւրոպա և ապաստանեց Շվէյցարիայում։ Այդտեղից Լեվրագի թէ «Secolo» իտալական լրագրում և թէ առանձին բրօշիւրով ըսկսեց հրատարակել սարսափելի մերկացումներ Աբիսինիայի իտալական զինուորական իշխանութեան հրամանով գործած բարբարոսութիւնների մասին։ Նա խոստովանում է թէ ինքն էլ սպանել է տուել նենգաւոր կերպով մի քանի նշանաւոր և հարուստ տեղացիներին, մանաւանդ տեղական իշխաններին, սակայն այդ բոլորն արել է իտալական զինուորական բարձր իշխանութեան հրամանով։ Լեվրագի պատմում է որ իտալական իշխանութիւնը կարճ միջոցում 800-ի չափ տեղացի նշանաւոր մարդկանց բանտարկել է տուել և բոլորին գիշեր ժամանակ բանտերից անապատ դուրս բերելով՝ կոտորել է տուել ամենքին։ Այդ տեսակ անթիւ, անհամար բարբարոսութիւնների մասին է պատմում ոստիկան Լեվրագի իր գրուածքի մէջ։ Այժմ նա գտնվում է Շվէյցարիայում և իտալական կառավարութիւնը պահանջում է շվէյցարական կառավարութիւնից, որ այդ վերջինը յանձնի իրան Լեվրագիին, որպէս զի դատի ենթարկէ նրան։ Գործը այնքան աղմուկ է հանում Իտալիայում, որ նրա մասին արդէն հարցապնդում է եղել պարլամենտում։

—Մադրիդից հեռագրում են, որ Սպանիայի խնամակալ-թագուհի, Մարիա-Քրիստինա, ծանր կերպով հիւանդացել է։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հօլլանդիայի Ամստէրդամ քաղաքի գիտնական ակադեմիայի նիստում դօկտոր Բէյէրինկ նորերումս մի զեկուցում արաւ, ապացուցանելով, որ պանրի այլ և այլ տեսակների, մանաւանդ հօլլանդական պանրի մակերևոյթի վրա երևացող կապտագոյն բծեր՝ ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ պանրի բացիլներ....

Ամեն տեղ բացիլներ....

***

Դատարանի նախագահը դիմելով գողութեան համար մեղադրվածին.

—Մեղադրված, դատարանը ձեզ այս անգամ արդարացրեց, բաւականաչափ ապացոյցներ չունենալով ձեզ մեղադրելու համար, սակայն դուք դատաւորների կասկածները կատարելապէս փարատել չը կարողացաք և ինձ մնում է միայն յոյս յայտնել որ մենք այլ ևս երբէք միմեանց չենք հանդիպի այդ սրահի մէջ....

—Մի՞թէ դուք հրաժարական էք տալիս ձեր պաշտօնից, պարոն նախագահ, վրա է բերում գրպան-կտրողը։

***

Ռուսաստանում 1888 թւին արած վիճակագրութիւնից երևում է, որ Ռուսաստանի ազգաբնակութեան թիւը (Ֆինլանդիան չը հաշված) հասնում է 112,342,758 հոգու։ Եթէ այդ թւին աւելացնենք Ֆինլանդիայի 2.300,000 բնակիչներ և Ռուսաստանի այլ և այլ նահանգներում աւելացած 1,781,478 ծնունդներ, ամբողջ ռուսաց պետութեան ազգաբնակութեան թիւը կարելի է մօտաւորապէս 120 միլիօն հոգի համարել։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 մարտի։ Զինուորական-նահանգական դատարանը դատապարտեց Պավլօվսկի գնդի պօդպօրուչիկ իշխան Վատբօլսկուն, որը մենամարտութեան ժամանակ իր հակառակորդին վէրք է հասցրել, որից և վերջինը մեռել է,—երեք տարվայ բանտարկութեան բերդում, առանց սահմանափակելու ծառայութեան վերաբերեալ իրաւունքները։

ՏԱԳԱՆՐՕԳ, 15 մարտի։ Ծովը բացվեց։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 15 մարտի։ Ինֆլուէնցան տարածված է Միացեալ-Նահանգների շատ քաղաքներում. Չիկագօյում ամեն օր ինֆլուէնցայից 150 մարդ է մեռնում. Պիտսբուրգում 10,000 դէպք է եղել, իսկ Կլեվլէնդում 2,000։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 մարտի։ Սիամից, Պակնամայից ստացված պաշտօնական հեռագիրը հաղորդում է, որ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ 6 օր անցկացրեց Բանգկակում և շրջականերում։ Թագաւորը և ազգաբնակութիւնը ցոյց տուեցին Նորին Բարձրութեան ամենասրտագին և փառաւոր ընդունելութիւն։ Տեղի ունեցան ամբողջ շարք տօնախմբութիւններ և փղերի մեծ որս։ Մարտի 14-ին, երեկոյեան, որոշված էր, որ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ պէտք է ուղևորվէր Սայգան։

ՊԱՐԻԶ, 16 մարտի։ Երէկ սպասում էին Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի Սայգան գալուն։

ՍՕՖԻԱ, 16 մարտի։ Երէկ երեկոյեան 4 մարդ յարձակվեցան Ստամբուլօվ և Բելչեվ մինիստրների վրա, երբ նրանք տուն էին վերադառնում. յարձակվողներից մէկը երեք անգամ ատրճանակ

արձակելով, տեղն ու տեղը սպանեց Բելչեվին. ապա յարձակվողները փախան: Ենթադրելով, որ յարձակվողները պատկանում են դիմադրական կուսակցութեան, այդ կուսակցութիւնից 20 հոգի ձերբակալված են, որոնց թւում և Կարավելով:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 17 մարտի: Սօֆիայից հաղորդում են, որ Ստամբուլօվի կեանքի դէմ եղած փորձը, որը վերջացաւ Բելչեվի պատահական մահով, առաջ է բերել այստեղ տերոր և բազմաթիւ ձերբակալութիւններ: Լուրերին նայելով, կուլայի ազգաբնակութիւնը ապստամբվել է. իշխանութիւնները փախել են Վիդդին:

ՍՕՖԻԱ, 17 մարտի: Բոլոր նշաններից երևում է, որ յարձակվողները մտադիր են եղել սպանել Ստամբուլօվին: Շատ ձերբակալութիւններ են եղել, բայց ամենից նշանաւոր են համարում մի յօնի ձերբակալելը, որը Ֆիլիպօպօլի մօտ գտընվող Ստանամակ քաղաքի բնակիչ է: Ջինավաճառն ասում է, որ դա նոյն մարդն է, որը մի քանի օր առաջ իրանից գնեց ատրճանակ: «Свобода» լրագիրն ասում է, որ Ստամբուլօվի կեանքի դէմ փորձը եղել է կաշառված մարդկանց ձեռքով:

ՎԻԵՆՆԱ, 17 մարտի: Սօֆիայի սպանութիւնն այստեղ տպաւորութիւն է արել: Լրագիրներն երկիւղ են յայտնում, որ եւրոպական դիպլոմատիան շուտով էլի նորից պէտք է զբաղվի բուլգարական գործով:» Wiener Tagblatt» լրագիրը հաղորդում է, որ սրանից երկու շաբաթ առաջ մի ոմն Ապօստօլով մատնել էր, որ պրինց Ֆերդինանդի դէմ դաւադրութիւն պիտի լինի, որի պատճառով դաւադրութեան երկու մասնակիցները ձերբակալվեցան. բայց մինչև այժմ ոչ մի բան չեն խոստովանվել: Միւս օրն Ապօստօլով անյայտացաւ: Ենթադրում են, որ նրա համախոհները նրան սպանել են՝ այդ մատնութեան համար:

ՍՕՖԻԱ, 17 մարտի: Լրագիրները սև շրջանակներով հրատարակվելով՝ ցաւ են յայտնում Բելչեվի մահվան առիթով: Կառավարչական օրգանը չէ կասկածում, որ յարձակվողները Ստամբուլօվին աչքի առաջ ունէին: Ժողովուրդը չէ հաւատում թէ դաւադրութիւն է եղել պատրաստված և այդ սպանութիւնն անձնական վրէժխնդրութիւն է համարում: Քաղաքային այգում գտնված է երեք ատրճանակ: Սօֆիայում և ամբողջ Բուլգարիայում տիրում է կատարեալ հանգստութիւն: Այսօր պրինցը ներկայ կը լինի Բելչեւի թաղմանը: Լուրերին նայելով, սպանողը բռնված է:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ.
Մարտի 15-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	84 ր.	10 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	41 »	32 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	33 »	30 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	76 »
Մաքսային կուպօններ — . .	135 »	25 »
Արծաթ — — — . .	1 »	06 »
Բորսային դիսկօնտներ — . .	4 և 5% »	
Պետ. բանկի 5% տոմս — . .	102 »	87 »
— — — — 2-րդ —	101 »	— »
— — — — 3-րդ —	100 »	50 »
— — — — 4-րդ —	100 »	50 »
— — — — 5-րդ —	100 »	50 »
— — — — 6-րդ —	101 »	50 »
6% ոսկեայ ռենտա	142 »	25 »
4% ոսկեայ փոխառութիւն	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	101 »	50 »
— — — — 2-րդ —	102 »	25 »
— — — — 3-րդ —	102 »	50 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	237 »	50 »
— . — երկրորդ —	222 »	50 »
Պետական. երկաթուղային ռենտա .	104 »	75 »
5½% ռենտա	100 »	— »
4% ներքին փոխառութիւն	97 »	50 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 »	75 »
5½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	101 »	50 »
4½% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	138 »	25 »
— — — թղթադ.	101 »	12 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները. .	102 »	— »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	100 »	75 »
Օդեսայի — — .	101 »	50 »
Թիֆլիսի — —	99 »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	102 »	— »
— — Քութայիսի — — .	102 »	— »

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆԻ

Առաջին հատորը: Բովանդակութիւն: Աղգ.—Յառաջաբան.—Միկրօբների ընդհանուր տեսութիւնը. Սրնթաց բծաւոր վարակիչ հիւանդութիւններ: 1) Քութէշ (Скарлатина), 2) Կարմրուկ (Корь), 3) Ծաղիկ (Оспа), 4) Ծաղկահատութիւն (Оспопрививаніе), 5) Կարմիր քամի (Рожа), 6) Բծաւոր տիֆ (Сыпной тифъ), 7) Դեզինֆեցիական միջոցներ և նրանց գործածութեան եղանակը:

«Հանրամատչելի բժշկարանը» կը հրատարակվի երկու հատորով. իւրաքանչիւր հատորը բաղկացած կը լինի 22—23 տպագրական թերթից (44 տող իւրաքանչիւր երեսում, 6½ կվադրատ տողերի երկայնութիւնը, 10 № տառերով):

Ֆիզիօլօգիական և հիւանդաբանական երևոյթների տեսութիւնը, որով պէտք է սկսվէր հանրամատչելի բժշկարանի տպագրութիւնը, ու զարդարված լինէր մօտ 70 պատկերներով, յետաձգեցինք առաջին հատորի վերջում տպագրելու: Եթէ մեր նախկին յայտարարութեան համաձայն բաժանորդների թիւը մինչև մայիսի 15-ը 500-ի չը հասնէ, մենք ստիպված կը լինենք գիրքը հրատարակել առանց պատկերների և կամ մի քանի պատկերներով: Թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար, երկրորդ հատորի վերջում կը զետեղենք բոլոր բաժանորդների ցուցակը:

Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է. 45 թերթից 720 երեսից բաղկացած երկու հատորի գինը երեք րուբլի է. մեր բաժանորդները հրատարակութիւնը կը ստանան մաս մաս, 5—8 թերթ, իւրաքանչիւր տետրակում:

Մեր հասցէն. Въ гор. Тифлисъ, Доктору Медицины Григорію Никитичу Теръ-Григорьянцъ. Саперная улица, № 7.

Բժշկապետ Տէր-Գրիգորեանց (Թիֆլիսեցի)

ՄԻՋՈՑ **ԽԱՐԲՈՒԽԻ** ԴԷՄ

բժշկական դեպարտամենտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

Ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում: 47—52 (Շ.)

ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՐԱՅԵԱՆՑԻ

ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԲԱԳՈՒ քաղաքում ընդունվում են ամեն տեսակ գրքեր կօմիսիայով վաճառելու համար. Հասցէն. Баку, книжная торговля, Седрака Тараянца. 7—10 (ե. շ.)

ԲԱՆԿԻ ԹԱՏՐՈՆ
ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԱԹԻ, ՄԱՐՏԻ 19-ին,
կը ներկայացվի
„ԻՄ ԿՈՒԶԻՆԱ"
կօմեդիա 3 գործող., հեղ. Մէլիակի: ՐԻԿԷՏՏԻԻ դերը կը կատարէ
ԱՆՆԱ ԺԻԻԴԻԿ

Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան: Շուտով լինելու է տիկին ԺԻԻԴԻԿԻ
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ թատրոնի կասսայում:

ՄԱՍԱԺԱՐԱՆ
(Массажное заведеніе)
ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ ՕՐԻՈՐԴ Ն. ՄԱՏԻՆԵԱՆԻ

Ընդունվում են հիւանդներ՝ առաւօտները ժամը 11-ից մինչև 1-ը, և երեկոյեանները 5—7 ժամը: Մասաժը կատարվում է բժշկի հսկողութեան տակ:

ՀԱՍՑԷՆ. Վելիամինովսկայա փողոց. № 30. 1—6 (շ. և ե.)

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՕՒՐԲԷՆ (L'URBAINE)

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ ՍԿՍԵԼ Է ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ՅՈՒՆԻՍԻ 2-ին, 1889 թւին:

Ընկերութեան գործունէութեան վրա կարգված է մշտական, իրական, կառավարչական վերահսկողութիւն:

«ՈՒՐԲԷՆ» ընկերութիւնը կատարել է 1890 թւին թէ Ֆրանսիայում և թէ Եւրօպայի ուրիշ պետութիւնների մէջ ապահովագրութիւններ

50,000,000 ֆրանկ գումարի.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Նեվսկիյ պրօսպէկտ

№ 13

ՈՒՐԲԷՆ ընկերութիւնը չէ վերցնում ապահովագրվածներից ընթացիկ ՊՐԷՄԻԱՆԵՐ՝ ապահովագրվածի հիւանդութեան դէպքում, և այնու ամենայնիւ ՊՕԼԻՍԸ շարունակում է պահպանել իր կատարեալ ոյժն ու իրաւունքը:

Բաժանմունքներ պետութեան գլխաւոր քաղաքներում:

Գլխաւոր գրասենեակը Անդրկովկասի համար ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ է. Պօլակ և ընկ. Գրաֆսկայա փողոց, տուն իշխ. Ջավչավաձէի (նախկին Շաբուրօվի) „Սեվերնիե Նոմերա" հիւրանոցի կողքին:

Նոյն տեղ տրվում են և ձրիապէս ուղարկվում են ընկերութեան կանոններ և բրօշիւրներ:

5—20 (շ.)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանօնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 9/21 յունվարից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պօլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի, 27 մարտի (8 ապրիլի)	շոգենաւ	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԳ
— 10/22 ապրիլի	—	ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ
— 24 ապրիլի (6 մայիսի)	—	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՑԷԼ
— 8/20 մայիսի	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԿ

և այլն, երկու շաբաթ մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ: Տոմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ խիստ պակասեցրած են:

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերեժնայա, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրովի տանը, ԲԱԳՈՒՈՒՄ, Սամուէլ Դիլգարօվին, Կոլիւբիակինսկայա հրապարակ, և ՆՈՎՈՐՕՍԻՅՍԿՈՒՄ պ. Լուի Րընօին: 2—10 (ե. շ.)

ԷԼԷԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ուժի հասցնելը տարածութեան վրա.

ՏԵԼԵՖՕՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵԼԸ.

Էլէկտրական նշաններ.

ՋԱՆԳԱԿՆԵՐ

ԳԱԼՎԱՆՕՊԼԱՍՏԻԿԱ.

Էլէկտրոլիզ,

Ակօմուլատօրներ, Էլէմենտներ,

ՇԱՆԹԱՐԳԵԼՆԵՐ.

Նախահաշիւներ և ծրագիրներ ձրիաբար.

ԷԼԷԿՏՐՕՆ

ԳԼԷԲՕՎ եղբայրների

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա)

Մեծ Սադօվայա փողոց, 24

РОСТОВЪ (на Дону)

БР. ГЛѢБОВЫ

Большая Садовая, 24.

ԳԱԶԱՅԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ

Օտտօ սիստեմայի, որոնք իրանք իրանց են ուղղում ու օծում

Գազի համար — ածուխից,

— — — նաւթից,

— — — անտրացիտից

— — — կէրօսինից

½-ից մինչև 120 ձիու ույժ:

Շոգեմեքենաներ մեծ արագութեան.

17—100 (ե. շ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 18 Марта 1891 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. №3.